

Pavλίna Chaloupská, *Vývoj německých alpských spolků v Českých zemích do roku 1938*. Praha, FTVS UK 2014, 258 str. (z toho 48 s. rejstříky a přílohy)

Oponentský posudek

na doktorskou disertační práci zpracovanou na Fakultě tělesné výchovy a sportu UK v Praze.

Disertační práce Mgr. Pavlíny Chaloupské mapuje historii více než půldruhé desítky zmíněných spolků na území českých zemích, a sice od jejich počátků na přelomu 60. a 70. let 19. století až do konce meziválečného Československa. Všímá si mimo jiné okolností jejich založení, úlohy hlavních osobností v životě jednotlivých organizací, vývoje členské základny a krátce charakterizuje i hlavní oblasti jejich společenských i sportovních aktivit. Poměrně značnou pozornost autorka věnuje stavebním činnostem jednotlivých spolků (sekcí) v rozličných regionech především východních Alp, tedy zejména výstavbě spolkových chat a úpravě okolních turistických chodníků a cest. Tato struktura textu, aplikovaná na většinu popisovaných spolků, je v několika případech ještě rozhojněna občasnými biografickými medailony zvláště významných postav celého hnutí.

Prvních pět kapitol práce tvoří vstupní a úvodní pasáže. Po všeobecnějším úvodu se autorka věnuje krátkému nástinu použité metodologie a vytyčuje cíle práce, poté provádí poměrně důkladný rozbor literatury a pramenů, na to navazuje náčrt historie alpských spolků v Rakousku/Rakousko-Uhersku a v Německu a posléze shrnuje různé aspekty vývoje alpinismu ve druhé polovině 19. století.

Poté přechází k vlastnímu obsahu své disertace – tj. k popisu vývoje a činnosti jednotlivých sekcí Alpenvereinu působících na území dnešní České republiky. Autorka při tom zvolila geografický přístup, věnuje tedy svou pozornost postupně různým oblastem českých zemí. Po hlavním městě tak sleduje vývoj sledovaných organizací v severočeské oblasti Jizerských a Lužických hor (sekce Liberec, Jablonec, Varnsdorf, Nový Bor), dále v Podkrušnohoří (sekce Teplice, Ústí nad Labem, Žatec a Litoměřice [??]), v západních Čechách (sekce Aš, Cheb, Karlovy Vary) a posléze na Moravě [a ve Slezsku] (sekce Moravia – Brno a Opava – Slezsko). V poslední části krátce zmiňuje spolky, které se do daného geografického výčtu „nevešly“, tj. jednak českokrumlovský alpský spolek, jednak spolek ustavený za účelem výstavby společné sudetoněmecké chaty. Následuje závěr a pak téměř šest desítek stran nejrozdílnějších seznamů (ať již použité literatury, pramenů, internetových adres či zkratk, dále obrázků a tabulek), rejstříků (místopisného a osobního) a nakonec dvaceti příloh (většinou xerokopií rozličných pramenů).

Pokud jde o hloubku pohledu, největší pozornost je – celkem přirozeně – věnována vývoji pražského spolku a jeho vůdčím osobnostem (více než 60 str.), poté si autorka poměrně podrobně všímá historie liberecké sekce a jejich představitelů (cca 30 str.) a co do rozsahu třetí místo v jejím přehledu zauímají pasáže věnované sekci v Teplicích.

Dá se nepochybně říci, že práce P. Chaloupské je v české historiografii sportu díky svému komplexnímu záběru na celou problematiku alpských spolků zcela ojedinělá, je v této oblasti vsutku pionýrským počinem. Její důkladné využití jak dosavadní literatury, tak dobového tématického tisku, dále domácích archivních fondů a především dosud jen málo známých materiálů z rakouských a německých archivů, jí umožnilo podat souhrnný obraz vývoje sledovaného fenoménu od jeho počátku až do konce 30. let 20. století. Přínos její práce je především v jejím shrnujícím (kompletizujícím) pohledu, ve velkém množství odborně podložených a ověřených dat a faktů. O její důkladné a poctivé práci se zdroji svědčí více než 700 podčárových odkazů na příslušné prameny či literaturu. Souhrnný nástin vývojových peripetií jednotlivých alpských spolků je tak bezesporu důležitým vhladem do konkrétních podob turisticko-sportovně-vlastivědných aktivit našich německých spoluobčanů v průběhu více než sedm desetiletí trvajících období. V tomto směru je tedy práci P. Chaloupské možné hodnotit jednoznačně kladně.

Úkolem oponenta je ovšem poukázat na případné nedostatky, případně naznačit další možnosti posuzované práce.

K drobným formálním nedostatkům: občasná jazyková neobratnost (např. „dáno organizací celé organizace“ – s. 3, „společně se společenskými“ – s. 10, „speciální komise se zabývaly specializovanou činností“ – s. 12, „po založení Československa 28. října“ – s. 17, „v prostorách, které musely být stále prostornější“ – s. 28, atd.); drobné překlepy (např. v datech – s. 31) i místy faktické chyby (záměna Čech za České země, Česká republika místo meziválečné Československo – s. 23, 126, druhá svět. válka místo první – s. 29, bibliografie místo biografie – s. 7, 201, apod.); nejednotné psaní číslovek (oddělování tisíců – buď ano, či ne), rovněž v tabulkách (např. tab. 8, ale i jinde); poměrně často se vyskytuje nesprávná interpunkce; na začátku poznámky pod čarou se píše velké písmeno (chyba nejčastěji ve výrazu „tamtéž“, ale i jinde); vypadla poznámka č. 38; místo „Zittau“ bych asi volil paralelní český název Žitava, stejně tak „Rossbach“ jsou dnešní Hranice v Č.; atd.

Vedle těchto formálních chybek, drobných omylů a „překlepů“ mám některá zásadnější doporučení. Výše jsem již velmi kladně konstatoval, že práce doslova překypuje daty a nashromážděným faktografickým materiálem. Občas se mi ale zdá, že se jimi autorka nechala poněkud zahltit a převažující popisný způsob jejího výkladu výrazně umenšil

analytickou stránku historikovy práce. K pracně získaným datům přistupuje dosti pasivně a místy mi trochu chybí aktivnější práce s nimi. Např.: Je nesporně pozitivním rysem, že autorka ve své práci sestavila několik vlastních tabulek (byť formálně ne vždy zcela dokonalých), ale při hlubší analýze uvedených dat se omezila pouze na popis grafu přejetého z dobové literatury. Sama žádný nevytvořila, ačkoliv se to u mnohých jí uváděných datových řad (počet členů, návštěvnost chat, apod.) přímo vybízelo. Tím se ochudila o celou řadu závěru a výsledků, které by mohly mít ne pouze parciální, ale celospolečenský rozměr. (V této souvislosti lze litovat, že u největších sekcí – pražské a brněnské – nejsou k dispozici údaje o vývoji členské základny z třicátých let. Lépe by to objasnilo některé otázky vlivu hospodářské krize na příslušné hnutí a na sportovní a volnočasové aktivity obecně.)

Rovněž mne trochu zklamalo to, že v práci, která přímo vyzývá k prostorovému uchopení pojednávaných dat, chybí vlastní kartografická zpracování. V textu či v přílohách je sice zařazeno několik map, ty však nejsou moc ilustrativní či přehledné. Technickou nedokonalost jejich zobrazení autorce samozřejmě nevytýkám – disertační práce má své technologické limity. Jde mi spíše o to, že zařazené mapy jsou po výtce mapy přejeté, reprodukcí, a zcela zde chybí mapy autorské, tedy mapy rekonstrukční.

Jako poslední námět či návrh pro další autorčinu práci na daném tématu bych asi zmínil nutnost většího zobecnění, potřebu jisté typologizace a nezbytnost zasadit zkoumaný jev do širšího rámce, do kontextu celkového společenského vývoje. Jak již bylo řečeno, autorka záměrně a možná i trochu netradičně zvolila geografický přístup při popisu jednotlivých sekcí. Zdá se mi však, že při tomto pohledu jí v množství uvedených faktů částečně zanikly časové a celkově společenské okolnosti, vzájemné souvislosti či naopak odlišnost. Tak kupř. do druhé poloviny 80. let vznikly jednotlivé sekce Alpenvereinu jednak v hlavních městech jednotlivých zemí Koruny české (Praha, Brno, Opava), současně ale i v některých sídlech, která dnes chápeme jako nepříliš významná (Aš, Varnsdorf, Haida, ev. Teplice). Teprve až kolem přelomu století pak vznikají příslušné sekce ve městech, které z dnešního pohledu považujeme za hlavní centra jazykově německé kultury a společenského života – Liberec, Cheb, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, ev. Jablonec. Proč? A byly podmínky a okolnost vzniku jednotlivých sekcí v těch či oněch městech podobné či rozdílné? Je tedy třeba opravit naši dnešní optiku na společensko-ekonomicko-kulturní hierarchii tehdejších lokalit? Souhlasím naopak s autorčinou v závěru uvedenou tezí, že – po právě předloženém souhrnném pohledu na celou problematiku – by hlubšímu zpracování tématu prospěla „mikrohistorie“, tedy vydělení určitých typologických mikrosond a jejich důkladnější analýza.

Věřím, že tyto i celou řadu dalších otázek a dílčích interpretačních problémů se autorce jak v jejím ústním vystoupení, tak především v další badatelské a publikační práci podaří zdárně vysvětlit a objasnit. Většina mých připomínek, a to jak výše zmíněných, tak vyslovených v průběhu obhajoby, není tedy zásadního rázu; všechny mé poznámky mají spíše charakter doporučení, rozhodně ne principiálních výhrad či výtek. Mgr. Pavlína Chaloupská svou doktorskou disertací bezpochyby prokázala schopnost samostatné odborné práce. Důkladně zužitkovala dosavadní odbornou literaturu i četné domácí i zahraniční archivní prameny a přinesla důležitý a v české historiografii dosud absentující pohled na důležitou oblast sociálně-kulturního vývoje v našich zemích.

Ze všech těchto důvodů doktorskou disertační práci Pavlíny Chaloupské „*Vývoj německých alpských spolků v Českých zemích do roku 1938*“ (po řádném průběhu a splnění všech podmínek obhajoby)

plně doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 30. května 2014

PhDr. Jan Hájek, CSc.
vědecký pracovník
Historického ústavu AV ČR